

PUBLISKĀ IEPIRKUMA LĪGUMI

Publiskās iestādes iesaistās līgumos par darbiem un pakalpojumiem, kuru tirdzniecības apjoms ir 2 448 miljardi EUR, parāda, ka Eiropas publiskais iepirkums ir galvenais ekonomikas izaugsmes, darba vietu radīšanas un inovācijas virzītājspēks. Publiskā iepirkuma tiesību aktu pakete, ko pieņēma 2014. gadā, katru gadu ES IKP nodrošina 2,88 miljardus EUR. Turklāt ES direktīvas par publisko iepirkumu ir veicinājušas un palielinājušas kopējās piešķirumu summas, kuras izaugušas no mazāk nekā 200 miljardiem EUR līdz aptuveni 525 miljardiem EUR.

JURIDISKAIS PAMATS

[Līguma par Eiropas Savienības darbību](#) (LESD) 26. un 34. pants, 53. panta 1. punkts, 56., 57., 62. un 114. pants.

MĒRĶI

Publiskā iepirkuma līgumi ir ļoti svarīgi dalībvalstu ekonomikai, jo tie veido vairāk nekā 16 % no ES iekšzemes kopprodukta (IKP). Pirms Kopienas tiesību aktu īstenošanas tikai 2 % no publisko iepirkumu līgumiem tika piešķirti ārvalstu uzņēmumiem. Šiem līgumiem ir izšķiroša nozīme tādās nozarēs kā būvniecība, enerģētika un telekomunikācijas, kurās tradicionāli priekšroka tika dota valsts piegādātājiem. Šī izvēle kavēja vienotā tirgus attīstību, palielinot izmaksas un ierobežojot konkurētspēju galvenajās nozarēs.

Iekšējā tirgus principu piemērošana nodrošina saimniecisko resursu un publisko līdzekļu optimālu izmantošanu. Tas ļauj iegādāties augstas kvalitātes produktus un pakalpojumus par konkurētspējīgām cenām. Dodot priekšroku uzņēmumiem ar augstākiem darbības rādītājiem visā Eiropā, tiek veicināta Eiropas uzņēmumu konkurētspēja un tiek ievēroti pārredzamības, vienlīdzīgas attieksmes un efektivitātes principi, līdz minimumam samazinot krāpšanas un korupcijas riskus.

SASNIEGUMI

Eiropas Kopiena pieņēma tiesību aktus, kuru mērķis bija panākt dalībvalstu tiesību normu saskaņošanu, nosakot pienākumus par konkursa uzaicinājumu paziņošanu un objektīviem kritērijiem iesniegto piedāvājumu pārbaudei. Kopš 20. gs. sešdesmitajiem gadiem tika pieņemti vairāki normatīvie akti, kas ir saistīti ar publisko iepirkumu, bet pēc tam Kopiena nolēma vienkāršot un saskaņot publiskā iepirkuma tiesību aktus un šajā jomā pieņēma četras direktīvas ([Direktīvu 92/50](#), [93/36](#), [93/37](#) un [93/38](#)). Šīs trīs direktīvas, apvienotas [Direktīvā 2004/18/EK](#) par to, kā koordinēt būvdarbu

valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru. [Direktīva 2004/17/EK](#) ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs. Dažus gadus vēlāk ar [Direktīvu 2009/81/EK](#) tika izveidoti īpaši noteikumi publiskajam iepirkumam aizsardzības nozarē ar mērķi atvieglot piekļuvi citu dalībvalstu aizsardzības nozares tirgiem.

REFORMA

Jaunu dokumentu paketi par publisko iepirkumu Parlaments un Padome pieņēma 2014. gadā, un tajā ietilpst [Direktīva 2014/24/ES](#) par publisko iepirkumu, ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK, un [Direktīva 2014/25/ES](#) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK. Jaunā tiesību aktu pakete publiskā iepirkuma jomā ir pabeigta, pieņemot jauno koncesiju direktīvu ([Direktīva 2014/23/ES](#)), ar kuru nosaka tiesisko regulējumu koncesiju piešķiršanai^[1], nodrošinot, ka visiem uzņēmumiem ES ir efektīva un nediskriminējoša piekļuve ES tirgum, un tā sniedz lielāku juridisko noteiktību par piemērojamiem tiesību aktu noteikumiem.

Publiskā iepirkuma ārējie aspekti ņemti vērā arī Komisijas 2012. gada [priekšlikumā regulai](#), ar ko paredz noteikumus par trešo valstu preču un pakalpojumu piekļuvi Eiropas Savienības publiskā iepirkuma iekšējam tirgum un par procedūrām, kas atbalsta sarunas par Eiropas Savienības preču un pakalpojumu piekļuvi trešo valstu publiskā iepirkuma tirgiem. Tā kā sarunas ar rezultātiem nevainagojās, Komisija 2016. gadā iesniedza jaunu [priekšlikumu](#). Oficiālo pieņemšanas procedūru likumdevēji pabeidza 2022. gada jūnijā, un [galīgais akts](#) tika parakstīts 2022. gada 23. jūnijā.

Komisija 2012. gada aprīlī pieņēma [e-iepirkuma stratēģiju](#) nolūkā panākt, ka e-iepirkums pilnībā tiek īstenots 2016. gada vidū. Eiropas Parlaments un Padome 2014. gada 16. aprīlī panāca vienošanos attiecībā uz [Direktīvu 2014/55/ES](#) par e-rēķinu ieviešanu publiskā iepirkuma procedūrās.

Komisija 2017. gada 3. oktobrī publicēja paziņojumus: “Kā Eiropas interesēs panākt labāku iepirkuma darbību Eiropā” ([COM\(2017\)0572](#)) un “Lielo infrastruktūras projektu iepirkuma aspektu brīvprātīga priekšvērtēšana – palīgs ieguldītājiem” ([COM\(2017\)0573](#)). Lai vēl vairāk uzlabotu Eiropas publisko iepirkumu (publiskā iepirkuma stratēģijas tiesību aktu kopums), tā publicēja arī [ieteikumu](#) “Par publiskā iepirkuma profesionalizāciju – publiskā iepirkuma profesionalizācijas iestāžu struktūras veidošana”.

PUBLISKĀ IEPIRKUMA PROCEDŪRA

Procedūrām jāatbilst ES tiesību principiem, tostarp preču brīvai apritei, brīvībai iedibināt uzņēmumus un pakalpojumu sniegšanai. Tādi principi kā vienlīdzīga attieksme,

[1]Koncesijas ir līgumi par atlīdzību, ar kuriem viena vai vairākas līgumslēdzējas iestādes vai līgumslēdzēji uztic vienam vai vairākiem ekonomikas dalībniekiem būvdarbu izpildi vai pakalpojumu sniegšanu un pārvaldību. Ekonomikas dalībnieki, kam piešķirta koncesija, iegūst ekskluzīvas tiesības veikt būvdarbus vai pakalpojumus, kas ir līguma priekšmets, vai tie minētās tiesības iegūst kopā ar samaksu.

diskriminācijas novēršana un pārredzamība ir būtiski, un ir jā saglabā konkurence, konfidencialitāte un efektivitāte.

A. Procedūras veidi

Uzaicinājumi iesniegt piedāvājumus atbilst dažādiem procedūru veidiem, pamatojoties uz robežvērtību sistēmu. Direktīvās ir uzsvērtas metodes katra publiskā pasūtījuma^[2] paredzamās vērtības aprēķināšanai un izmantojamajām procedūrām. Izmantojot “atklāto procedūru”, piedāvājumu var iesniegt jebkurš ieinteresētais uzņēmējs. Izmantojot “slēgto procedūru”, ļauj piedalīties tikai uzaicinātajiem kandidātiem. “Konkursa procedūrā ar sarunām” ļauj piedalīties jebkuram uzņēmējam, bet piedāvājumus var iesniegt tikai tie, kas uzaicināti pēc novērtējuma. “Konkurences dialogs” attiecas uz situācijām, kad iestādes^[3] nevar precizēt savas vajadzības. Dialogā piedalās tikai uzaicinātie kandidāti. Līgumi tiek piešķirti, pamatojoties vienīgi uz labāko cenas un kvalitātes attiecību. “Inovācijas partnerības” procedūra attiecas uz inovatīviem risinājumiem, kas vēl nav pieejami tirgū. Iestāde sadarbojas ar vienu vai vairākām pētniecības un izstrādes vienībām, lai pieteikumu iesniegšanas procedūras gaitā vienotos par jaunu risinājumu. Īpašos gadījumos līgumu slēgšanas tiesības var piešķirt bez iepriekšējas publicēšanas.

B. Līguma piešķiršanas kritēriji

Līgumslēdzējām iestādēm ir pienākums piešķirt publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesības, pamatojoties uz “saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma” kritēriju, kas ieviests publiskā iepirkuma noteikumu reformā. Tā vietā, lai noteiktu tikai zemāko cenu, ar saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu uzsver vislabāko cenas un vērtības attiecību, ņemot vērā kvalitātes, vides un sociālos faktoros, aprites cikla izmaksas un inovāciju.

C. Noteikumi par publiskošanu un pārredzamību

Publiskā iepirkuma procedūru visos posmos ir jā nodrošina vajadzīgā pārredzamība. Tas īpaši tiek panākts, publiskojošot iepirkuma procedūru būtiskos elementus un publiskojošot informāciju par kandidātiem un piedāvātājiem, kā arī nodrošinot pietiekamu dokumentāciju par procedūras posmiem.

D. Tiesiskās aizsardzības līdzekļi

[Tiesiskās aizsardzības līdzekļu direktīva \(2007/66/EK\)](#) nodrošina efektīvu pārskatīšanas sistēmu attiecībā uz publiskā iepirkuma noteikumu pārkāpumiem. Ar to ievieš “nogaidīšanas” periodu, kas pēc lēmuma par līgumu dod pretendentiem vismaz 10 dienas lēmuma apstrīdēšanai, pirms iestādes paraksta līgumu. Tas ļauj apstrīdēt lēmumu.

E. Citi publiskā iepirkuma aspekti

Jaunajos noteikumos uzsvars likts uz zaļo iepirkumu, ņemot vērā ietekmi uz vidi un atļaujot ekomarķējuma atsaucē. Tajos arī uzsvērtā sociālā iekļaušana un vienkāršoti pakalpojumu līgumi. Noteikumu mērķis ir samazināt birokrātiju, atbalstīt

[2]“Publiski līgumi” ir līgumi par atlīdzību, kuri noslēgti starp vienu vai vairākiem ekonomikas dalībniekiem un vienu vai vairākām līgumslēdzējām iestādēm un kuru mērķis ir būvdarbu izpilde, produktu piegāde vai pakalpojumu sniegšana.

[3]“Līgumslēdzējas iestādes” ir valsts, reģionālās vai vietējās iestādes, publisko tiesību subjekti vai vienas vai vairāku šādu iestāžu vai viena vai vairāku šādu publisko tiesību subjektu veidotas apvienības.

MVU ar "Eiropas vienoto iepirkuma dokumentu" un veicināt līgumu sadalīšanu daļās. Elektroniskais iepirkumam tiek dota priekšroka, izklāstot konkrētas e-ierpikuma metodes. Direktīvās ir atzīti ES Tiesas lēmumi par iekšējo līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu un pastiprināti noteikumi, lai novērstu interešu konfliktus un korupciju.

Komisija 2020. gada 11. martā publicēja [darba dokumentu](#) par ES zaļā publiskā iepirkuma kritērijiem attiecībā uz datu centriem, serveru telpām un mākoņpakalpojumiem, lai nodrošinātu, ka datu centru iekārtas un pakalpojumi tiek iepirkti videi draudzīgā veidā saskaņā ar ES mērķiem enerģētikas, klimata pārmaiņu un resursu efektivitātes jomā.

Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, Eiropas Komisija ierosināja programmu "ES – veselībai" ([COM\(2020\)0405](#)), kuras mērķis ir ievērojami palielināt budžetu publiskajam veselības iepirkumam, tostarp zālēm, vakcīnām un veselības datu sistēmām. Šā priekšlikuma rezultātā tika pieņemta [Regula \(ES\) 2021/522](#), kas stājas spēkā 2021. gada 1. janvārī un ieviesta 2021. gada 27. martā, izveidojot programmu. Komisija sniedza [jaunus norādījumus publiskā iepirkuma veicējiem](#) par būtisku iekārtu ātru iepirkumu, uzsāka [piecus kopīgus iepirkumus](#) par aizsardzības līdzekļiem ar dalībvalstīm un uzsvēra publiskā iepirkuma digitalizāciju, izmantojot valstu e-ierpikuma platformas, kā daļu no plašākas atveseļošanas stratēģijas pēc Covid-19 ([COM\(2020\)0456](#)).

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Pirms Parlaments 2014. gada 15. janvārī pieņēma publiskā iepirkuma tiesību aktu paketi, tas bija pieņēmis dažas rezolūcijas, tostarp 2010. gada 18. maija rezolūciju par [jaunākajām norisēm saistībā ar publisko iepirkumu](#), 2011. gada 12. maija rezolūciju par [publiskā sektora tirgu vienlīdzīgu pieejamību ES un trešās valstīs](#) un 2011. gada 25. oktobra rezolūciju par [publiskā iepirkuma modernizāciju](#). Šajās rezolūcijās Parlaments ir aicinājis veikt vienkāršošanas pasākumus un nodrošināt lielāku juridisko noteiktību, kā arī, piešķirot līgumu slēgšanas tiesības, ņemt vērā vērtību un ilgtspēju.

Cenšoties vēl vairāk uzlabot Eiropas publisko iepirkumu, Parlaments 2018. gada oktobrī pieņēma [rezolūciju par publiskā iepirkuma stratēģijas paketi](#), kurā aicināts publiskajā iepirkumā Savienībā labāk izmantot digitālās tehnoloģijas, MVU un sociālās ekonomikas uzņēmumiem paredzētus veicināšanas pasākumus, uzlabot ES piegādātāju piekļuvi trešo valstu publiskā iepirkuma tirgiem un uzlabot pircēju profesionalizāciju^[4]. 2020. gada novembrī kādā [pētījumā](#)^[5] tika konstatēts, ka atšķirības dalībvalstu publiskā iepirkuma profesionalitātē ir būtisks cēlonis nevienlīdzīgai piekļuvei publiskajam iepirkumam.

Pētījumi liecina, ka Parlamenta nesenā likumdošanas darbība varētu radīt līdz pat 2,88 miljardiem EUR gadā. Vienlaicīgi ES direktīvas par publisko iepirkumu rezultātā

[4]Attiecīgais pētījums ietver *Bovis, C., Contribution to Growth:European Public Procurement – Delivering improved rights for European citizens and businesses* (Izaugsmes veicināšana – Eiropas iedzīvotāju un uzņēmumu tiesību uzlabošana), Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejai un Ekonomikas, zinātnes un dzīves kvalitātes politikas departamentam paredzēts pētījums, Eiropas Parlaments, Luksemburga, 2019. g.

[5]*Dahlberg, E. u.c., Legal obstacles in Member States to Single Market rules* (Juridiskie šķēršļi dalībvalstīs attiecībā uz vienotā tirgus noteikumiem), publikācija Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejai, Ekonomikas, zinātnes un dzīves kvalitātes politikas departamentam, Eiropas Parlaments, Luksemburga, 2020. g.

kopējās piešķirumu summas palielinājās no mazāk nekā 200 miljardiem EUR līdz aptuveni 525 miljardiem EUR^[6].

2020. gada aprīlī tika publicēts informatīvs paziņojums “[ES publiskā iepirkuma regulējums](#)”^[7], kurā analizēts, kā šis regulējums veicina Parīzes nolīguma un Arites ekonomikas stratēģijas mērķu sasniegšanu. Minētais pētījuma dokuments Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas (IMCO) uzdevumā ir sagatavots saistībā ar patstāvīgo (INI) ziņojumu “[Virzība uz ilgtspējīgāku vienoto tirgu uzņēmumiem un patērētājiem](#)”, kuru Parlaments pieņēma 2020. gada 25. novembrī.

2021. gada 22. februārī tika publicēts [pētījums](#)^[8], kurā uzsvērtā Covid-19 ietekme uz iekšējo tirgu un kas tika iesniegts IMCO komitejai. Tajā ierosinātas politikas pieejas turpmākām krīzēm, tostarp rezervēti līdzekļi vakcīnu izstrādei un ES līmeņa noteikumu koordinācijai. Pētījumā tika uzsvērts, ka krīzes intensitātes dēļ dalībvalstis ātri saskatīja koordinētu centienu nozīmi medicīnisko un individuālo aizsardzības līdzekļu iegādē.

IMCO komiteja 2021. gada 1. decembrī kopā ar Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komiteju (ENVI) rīkoja [atklātu uzklauššanu](#) par ilgtspējīgu publisko iepirkumu. Mērķis bija noskaidrot, kā ar publisko iepirkumu varētu atbalstīt Eiropas zaļā kursa mērķus. Uzklauššanas laikā eksperti no Eiropas universitātēm, uzņēmumiem, dalībvalstu ministrijām un NVO apsprieda zaļā iepirkuma optimizāciju, iesaistītajām pusēm popularizējot tā izmantošanu, uzlabojot piekļuvi tiem un informācijas izplatīšanu par ilgtspējīgu iepirkumu.

Parlaments 2022. gada 9. jūnijā pieņēma [rezolūciju](#) par Komisijas priekšlikumu attiecībā uz [priekšlikumu Starptautiskā iepirkuma instrumentam \(IPI\) 2022. gada 23. jūnijā parakstot galīgo aktu](#). *IPI* mērķis ir veicināt iepirkuma tirgu atvēršanu pasaules mērogā. 2022. gada maijā tika publicēts IMCO komitejai paredzēts [pētījums](#)^[9] “Digitālais vienotais tirgus un publiskā sektora digitalizācija”, kurā tika pētīts *ES GovTech* platformas potenciāls modernizēt publisko sektoru.

Attiecībā uz iepirkumu aizsardzības jomā Parlaments 2023. gada septembrī pieņēma tekstu par [COM\(2022\)0349](#), kurā pausta apņemšanās būtiski palielināt aizsardzības izdevumus, veicināt sadarbīgas investīcijas kopīgos projektos, uzlabot kopīgo aizsardzības spēju iepirkumu, ieguldīt dažādās misiju spējās, izmantot sinerģiju, stimulēt inovāciju un stiprināt Eiropas aizsardzības rūpniecību, uzsvāru liekot uz atbalstu MVU.

Plašāka informācija par šo tematu atrodama [Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejas](#) tīmekļa vietnē.

[6]Attiecīgais pētījums ietver *Becker, J. u.c.*, [Contribution to Growth:European Public Procurement – Delivering improved rights for European citizens and businesses](#) (Izaugsmes veicināšana – Eiropas iedzīvotāju un uzņēmumu tiesību uzlabošana), Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejai un Ekonomikas, zinātnes un dzīves kvalitātes politikas departamentam paredzēts pētījums, Eiropas Parlaments, Luksemburga, 2019. g.

[7]*Núñez Ferrer*, 2020. g., *The EU's Public Procurement Framework* (ES publiskā iepirkuma satvars), Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejai un Ekonomikas, zinātnes un dzīves kvalitātes politikas departamentam paredzēts informatīvs paziņojums, Eiropas Parlaments, Luksemburga, 2020. g.

[8]*Marcus, J. S. u.c.*, *The impact of COVID-19 on the Internal Market* (Covid-19 ietekme uz iekšējo tirgu) publikācija Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejai, Ekonomikas, zinātnes un dzīves kvalitātes politikas departamentam, Eiropas Parlaments, Luksemburga, 2021. g.

[9]*Hoekstra M. u. c.*, *The Digital Single Market and the digitalisation of the public sector* (Digitālais iekšējais tirgus un publiskā sektora digitalizācija) publikācija Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komitejai, Ekonomikas, zinātnes un dzīves kvalitātes politikas departamentam, Eiropas Parlaments, Luksemburga, 2022. g.

Christina Ratcliff / Jordan De Bono / Barbara Martinello
11/2023

